

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Norrköping kommuns yttrande över Lite mer lika, översyn av kostnadsutjämningsystemet för kommuner och landsting (SOU 2018:74)

Norrköpings kommuns synpunkter

Sammanfattande slutsatser

Norrköpings kommun ställer sig kritisk till föreslagen förändring av kostnadsutjämningsystemet. Utredningen saknar tillräckliga konsekvensanalyser och vi befarar att det skulle bidra till orättvisa villkor mellan kommunerna.

Delmodell IFO

I IFO-modellen föreslås att två variabler ska tas bort, andel arbetslösa utan ersättning och andel av kommunens befolkning som uppbär försörjningsstöd längre tid än sex månader. Dessa har båda en hög påverkan på utfallet i nuvarande modell och en stark koppling till den faktiska verksamheten. Variablerna har fått kritik då de anses minska incitamenten för kommunerna att arbeta för att få personer till egenförsörjning med arbetsinkomster och att variabeln andel av befolkningen med ekonomiskt bistånd i mer än 6 månader är påverkbar.

Vi hävdar med bestämdhet att Norrköpings kommun och andra kommuner gör allt som är möjligt för att motverka att personer i den egna kommunen hamnar i ett långvarigt beroende av försörjningsstöd. Kommunerna arbetar för invånarnas bästa och styrs inte av kostnadsutjämnings utformning. Vad gäller beslut om ekonomiskt bistånd så sker det i enlighet med socialtjänstlagen och inte utifrån eventuell påverkan för kommunen i kostnadsutjämnings. Detta gäller även för beslut om deltagande i olika former kommunala insatser för att minska omfattningen av personer i behov av ekonomiskt bistånd. Det förefaller oerhört långsökt att anta att någon form av avstämning mot en av variablerna i en av modellerna i kostnadsutjämnings skulle ha någon som helst inverkan på besluten om vilka medborgare som ska omfattas av olika kommunala insatser. Norrköpings kommun har under lång tid strävat efter att få ner kostnaderna för IFO och det arbete med sociala investeringar som Norrköpings kommun har bedrivit sedan 2011 har bland annat haft som syfte att få fler människor i sysselsättning och därigenom minska bidragsberoendet. Trots idoga insatser

och arbetet med sociala investeringar så är Norrköpings kostnader för IFO betydligt högre än den enligt utjämningsmodellen förväntade kostnaden. Nettokostnadsavvikelsen uppgick till mer än 100 mnkr år 2014, men det fokuserade arbete som Norrköpings kommun har gjort vad gäller IFO-verksamheterna har medfört att avståndet mellan nettokostnaden för IFO och den enligt utjämningsmodellen beräknade referenskostnaden stadigt har minskat och den uppgår år 2017 till drygt 50 mnkr. Att nu införa en ny modell för IFO, som för Norrköpings kommun skulle innebära en försämring med cirka 60 mnkr, innebär att det blir svårt att fortsätta att bedriva det arbete som har pågått under flera år. Nettokostnadsavvikelsen skulle med den nya modellen återigen öka för Norrköpings kommun, något som intuitivt är svårt att förstå. De strukturella förhållandena i Norrköping kommun och de utmaningar vi står inför vad gäller kostnader för IFO-verksamheten ändras inte bara för att en ny modell införs. Utmaningarna som den kommunala verksamheten ställs inför har inte minskat i omfattning, men utgångspunkten blir att Norrköpings kommun tappar 60 mnkr i kostnadsutjämnning i IFO-modellen och det är medel som skulle behövas för att kunna fortsätta jobba strukturerat för att ytterligare minska kostnaderna för IFO.

I förslaget införs variabeln andel barn i ekonomiskt utsatta hushåll. Ekonomiskt utsatta hushåll definieras som hushåll som har en låg inkomststandard eller mottar ekonomiskt bistånd. Även denna variabel är till viss del påverkbar vilket innebär att man ersätter en påverkbar variabel med en annan påverkbar variabel som även innebär stora omfördelningseffekter.

Hushåll med utländsk bakgrund står för en stor del av kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd. I rapporten står det att *"Merparten, 62 procent år 2016, av kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd går till hushåll med utländsk bakgrund. Detta beror på att denna grupp av hushåll dominerar bland hushåll som har ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd."* Vi ser inte på vilket sätt variablerna i det nya förslaget speglar detta strukturella förhållande på ett bättre sätt än variabeln som nu föreslås tas bort.

Norrköpings kommun föreslår att man väntar med att göra förändringar av IFO-modellen och ytterligare utreder möjligheten att hitta mer robusta bakomliggande variabler som ger en bättre anpassad modell och högre förklaringsgrad. Jämfört med övriga modeller i kostnadsutjämningsmodellen så utmärker sig IFO-modellen genom att avståndet mot referenskostnaden, både positivt och negativt, är mycket större än övriga modeller. Den nuvarande modellen träffar sannolikt inte rätt vad gäller utjämnning av strukturella förhållanden. Men ingenting talar för att den nya modellen skulle vara mer rättvis utifrån strukturella faktorer. Snarare är det så att den i vissa fall förstärker kostnadsskillnader och utifrån de ingående variablerna kommer att bli mer volatil och svår att begripa.

Delmodell grundskola

Utredaren föreslår att en socioekonomisk utjämning för grundskolan inte ska införas på grund av det riktade statsbidraget likvärdig skola. Däremot redovisas att det riktade statsbidraget kan ersättas av en kombination av generellt statsbidrag och en socioekonomisk kompensation i kostnadsutjämningen. Det finns ingen information om vilka ekonomiska effekter ett införande av en sådan utjämning skulle innebära, men vi anser att en socioekonomisk utjämning i modellen för grundskolan skulle ge kommunerna mer stabila planeringsförutsättningar och dessutom stärka det kommunala självstyret.

Delmodell förskola

I förslaget till beräkning av ett nytt behovsindex används pendling över kommungräns som ett mått på behovet av förskola. Då de geografiska förutsättningarna skiljer sig mycket åt mellan kommuner är detta ett mindre bra mått på behovet av tid i förskola. Pendling över kommungräns mellan kommuner i Stockholmsregionen är troligtvis vanligare än i Norrland beroende på kommunernas storlek. Därmed kan avståndet mellan hem och arbete vara större i Norrland vilket ökar behovet av förskola där.

Delmodell lön

Som inkomstutjämningen idag är utformad får kommuner med ett högt skatteunderlag per capita behålla mer intäkter än kommuner med ett lågt skatteunderlag per capita. Då detta företrädevis är samma kommuner som har ett högt löneläge, vilket ger ett fördelaktigt utfall även i kostnadsutjämningsens lönomodell, så kan det innebära att dessa kommuner blir gynnade av två system.

Delmodell äldreomsorg

I och med den demografiska utvecklingen kommer det att bli allt viktigare att modellen för äldreomsorg är robust och tillförlitlig. Vi ser ett behov av att fortsätta att utreda och uppdatera modellen. Man behöver på nytt göra en empirisk undersökning för att säkerställa att nivån på normkostnaderna speglar verkliga kostnader och att normkostnadsrelationerna är giltiga. Detta bör sedan uppdateras med en på förhand given periodicitet.

NORRKÖPINGS KOMMUN
Kommunstyrelsen

Lars Stjernqvist
Ordförande

